ФОНТАРd

... ДРУЗЯМ ТА ЗНАЙОМИМ

№52 2017

HARDCORE

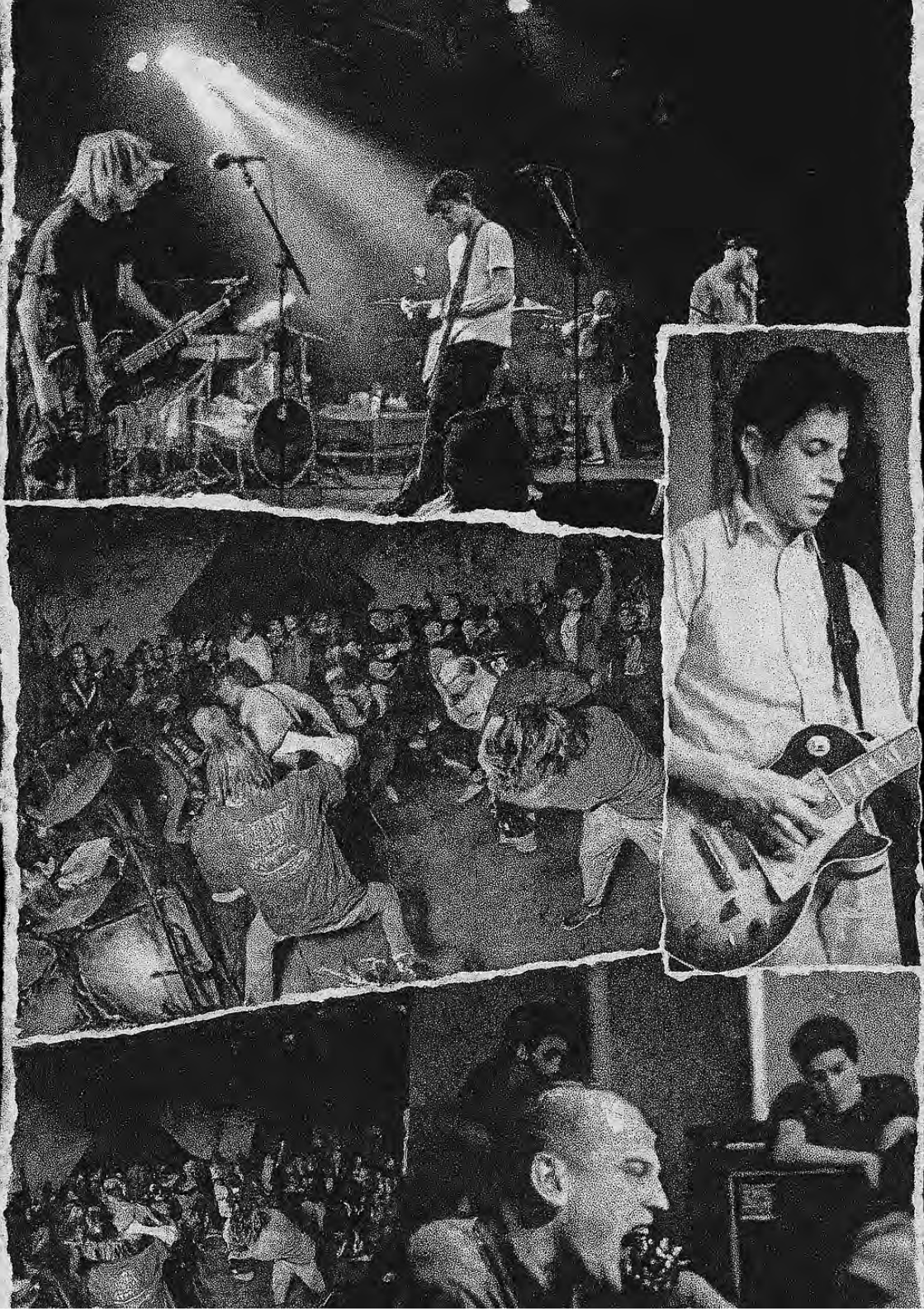

ПРО ЩО СЕЙ НОМЕР

На межі третього десятиліття незалежності українська хардкор-сцена постає як цілісний культурний феномен, що сформувався внаслідок поєднання локальних ініціатив, міжнародних впливів та принципів DIY-руху. Її розвиток від перших спорадичних проявів у 1990-х роках до стабільно діючої мережі гуртів, концертних майданчиків і самвидавних лейблів у 2010-х роках свідчить про внутрішню стійкість та здатність до самоорганізації.

Хардкор в Україні — це не лише музичний стиль із притаманними йому швидкістю, агресією та соціальною прямотою. Це, насамперед, середовище, в якому вибудовуються альтернативні моделі взаємодії: від самостійного видання релізів та організації концертів до створення міжрегіональних і міжнародних контактів. Відсутність значної інституційної підтримки компенсується активністю самих учасників сцени, що визначає її як явище контркультури.

Український хардкор вийшов за межі локального підпілля, зберігши при цьому свою ідейну незалежність. Учасники сцени здійснюють регулярні тури країнами Західної, Центральної та Східної Європи, Балканами, Прибалтикою, видають музику на закордонних лейблах і беруть участь у міжнародних фестивалях. Географія впливу розширилася, але основні принципи — самодостатність, солідарність і пряме висловлювання — залишилися незмінними.

Цей номер присвячено саме українській хардкор-сцені як складовій глобального руху, із фокусом на її історичний розвиток, культурні коди, соціальне значення та місце у світовій DIY-мережі. Ми розглянемо, як вона формувалася, які постаті та гурти стали визначальними, а також якими викликами й можливостями живе сьогодні.

Український hardcore

Хардкор як музичний жанр виник на Заході наприкінці 1970-х років, але в Україні його власна сцена почала формуватися значно пізніше. Перші осередки панк-андреграунду з'явилися в країні у 1990-х. Зокрема, одним із найперших панк-заходів був фестиваль «Будущего нет» у Полтаві 1993 року – фактично перший клубний панк-концерт у цьому місті. Проте справжнього розмаху українська хардкор-сцена набула вже на початку 2000-х років, коли в різних куточках України з'явилися колективи, що намагалися відтворити звучання класичного хардкор-панку. Найбільш активними стали сцени у Києві (столиці) та на півдні – в Одесі та навіть в Криму. Саме Київ і Одеса з початку 2000-х утвердилися як центри українського хардкор-руху, звідки походила основна маса гуртів. В цей період зароджувалися й локальні сцени в обласних містах: так, у Полтаві на межі панку та хардкору грав гурт Revolt діяв на початку 2000-х, а також існували дрібні проєкти з жартівливими назвами на кшталт Mosquitos і Termitos – інформації про них небагато, але вони згадуються серед полтавських андеграундних формацій того часу. Важливо, що вся ця діяльність була цілковито DIY: перші хардкор-концерти організовували самі учасники руху, поза великими залами, часто в андеграундних клубах чи навіть у підпільних просторах. Так формувалися перші громади прихильників хардкору, об'єднані спільним ентузіазмом до важкої та швидкої музики, протестної енергії та субкультурних цінностей.

Розвиток сцени на початку 2000-х супроводжувався також ідеологічним самовизначенням. Багато українських хардкор-команд переймали світоглядні принципи руху: антиавторитарність, протест проти соціальної несправедливості, а нерідко і straight edge (відмова від алкоголю й наркотиків) та веганство. Показовим прикладом є гурт xDeclarationx, заснований музикантами з Одеси та Криму – один із перших знакових українських хардкор-проєктів середини 2000-х. Усі учасники xDeclarationx сповідували

ідеї веганства, виступали проти алкоголю й пропагували рівність між усіма живими видами. Їхні тексти відображали ці переконання і змушували задуматися над людським егоїзмом та споживацьким ставленням до світу. Таким чином, ідеологічний вимір (straight edge, антифашизм, DIY-етика) став невід'ємною частиною українського хардкору від самого зародження сцени. У провінційних осередках, як-от Полтава, панувала така ж DIY-філософія: місцеві активісти власноруч робили концерти, випускали невеликі тиражі самвидавних фензінів і демо-записів.

Втім, у середині 2000-х хардкор-тусовка стикнулася з труднощами. Через агресивне несприйняття субкультури з боку радикально налаштованих груп багато заходів проходили у закритому форматі, фактично для «своїх». В цей період український хардкор залишався глибоким андерграундом, на радіо чи телебаченні його майже не було, а більшість слухачів важкої музики все ще віддавала перевагу західним гуртам. Ситуацію ускладнювала й матеріальна скрута: бракувало якісної апаратури та студій для запису, музиканти часто стикалися з технічними недоліками при записі своїх пісень. Однак ці виклики лише загартували сцену – DIY-стиль життя означав, що гурти діяли всупереч труднощам, самі знаходили способи записувати музику та організовувати тури. Як відзначають оглядачі, такі умови стали своєрідним викликом, який мотивував музикантів братися за жанр з обмеженою авдиторією, попри все.

Ближче до кінця 2000-х років становище поступово покращилося. Нова хвиля молодих команд принесла сцені свіже дихання. Концерти стали відкритішими,

коло слухачів розширилося, хоча повністю уникнути інцидентів ще не вдавалося на початку 2010-х. У різних містах з'являються нові перспективні гурти – від Житомира до Закарпаття. 2009 року в Києві дебютував гурт Wound-ead, створений учасниками кількох попередніх колективів; їхній олдскульний хардкор у дусі Cro-Mags швидко набув культового статусу. Приблизно тоді ж на півдні, в Одесі, діяла формація Leviathan (початок діяльності – 2010), що грала агресивний металізований хардкор і теж увійшла до числа знакових представників жанру. 2010 рік став знаковим і для столиці: у Києві сформувався гурт Bluesbreaker, який з часом здобув легендарну репутацію на українській сцені. Цікаво, що Bluesbreaker поєднували хардкор із елементами стоунеру, альтернативи та гранжу, випустивши за кар'єру кілька EP і альбомів. Їхні енергійні живі виступи стали своєрідною «візитівкою» київської сцени, а сам гурт – must see для любителів важкої музики.

На початку 2010-х український хардкор вже міцно стояв на ногах. Покоління, що виросло на цій музиці, розширило горизонти: проводилися всеукраїнські фестивалі й тури, з'являлися невеликі лейбли, що видавали релізи вітчизняних команд. 2013 року в Харкові утворився гурт Zrada, що грає стрімкий старий-школярський хардкор із соціально загостреною тематикою пісень. Хоч тексти Zrada не надто «високі» за змістом (сам гурт визнає їх простоту і жорсткість), однак поєднання лютого меседжу з якісним важким саундом дало відмінний результат. Харківська Zrada швидко здобула популярність не лише в Україні, а й за кордоном: за перші чотири роки існування хлопці здійснили чотири повноцінні євротури, представивши український хардкор на європейській сцені. Це був прорив, який показав, що навіть без підтримки мейнстриму наші гурти

можуть конкурувати на світовому рівні. Паралельно інші колективи з Києва об'єднувалися в спільноти, як-от об'єднання 044 Hardcore у столиці, і влаштовували спільні концерти та тури (приклад – дружба гуртів Reminded і згаданого Blues-breaker, які часто разом виступали). У 2011 році у Полтаві утворився гурт Bad Attitude – мелодійний хардкор-панк проєкт, створений учасниками місцевих панк-гуртів. Цей гурт надихався як класичним хардкором 80-х (Black Flag, Bad Brains тощо), так і сучасним мелодик-хардкором і скейт-панком. Виступи Bad Attitude додали Полтаві активності на мапі українського хардкору, доводячи, що навіть сцена «духовної столиці» може породжувати якісний андеграунд.

Кременчук, місто центральної України, теж долучився до хардкор-руху, хоча його сцена була менш численною. У другій половині 2000-х тут проводилися рок-вечірки, на яких іноді виступали й хардкор-гурти. Зокрема, у 2009 році відбувся концерт під назвою "Made in Kremenchug" у клубі "Зебра", де нарівні з місцевими метал-командами вперше заявив про себе молодий хардкор-гурт Run For Rescue. Його характеризували як представника "new school hardcore" – тобто нового хвилі хардкору з сучаснішим звучанням (імовірно, з елементами металкору чи мелодійного хардкор-панку). Гурт Run For Rescue виділився тим, що виконував пісні зі змістом соціального протесту: показовими є назви їхніх композицій – "Lie of the Modern" («Брехня сучасності») та «Время сменить время» («Час змінити час»). В цих назвах відчувається критика сучасного суспільного ладу і заклик до змін. Хоча інформації про цей гурт небагато, сам факт його присутності на міському концерті поряд із більш популярними жанрами свідчить, що в Кременчуці сформувалося бодай невелике коло хардкор-ентузіастів. Вони інтегрувалися в загальноукраїнську DIY-мережу: обмінювалися записами, запрошували гурти з інших міст і їздили на виступи до сусідів. Як і всюди, кременчуцькі хардкорщики

керувалися принципами «сцена – своїми руками», не маючи підтримки з боку офіційних закладів. У місті переважно грали змішані концерти (панк, метал, альтернатива разом), тому чистий хардкор звучав рідко. Однак до 2010 року і тут вже був закладений фундамент: з'явилися свої виконавці, записано перші пісні, а локальна публіка знайомилася з хардкор-ідеями.

У місті Горішні Плавні хардкор-сцена була менш чисельною, проте дала життя одному з самобутніх гуртів жанру. Панк-рок банда Igelkott, створена тут 2007 року, поєднала жорсткість хардкору з естетикою горор-панку та елементами ню-металу. Вони співали українською, англійською і російською мовами, нерідко звертаючись до тем жахів і чорного гумору у текстах. Igelkott діяли цілковито DIY – записували і видавали матеріал власними силами – і зрештою спромоглися випустити дебютний альбом "І сповнився простір дивним шумом…" у 2017 році. Ідеологічно Igelkott не пропагували політичних гасел, однак їхнє існування саме по собі сприяло розвитку проукраїнського культурного простору в невеликому промисловому місті: гурт використовував українську мову й демонстрував, що альтернативна музика може розвиватися навіть поза мегаполісами на сході та центрі країни.

У середині 2010-х з'являються нові імена, які розширюють жанрові рамки. Приміром, київський гурт Death Pill, сформований у 2017 році, привернув увагу тим, що складається винятково з дівчат і грає жорсткий хардкор-панк. Їхній дебютний реліз Miss Revolt продемонстрував, що жіночий вокал може органічно поєднуватися з екстремальною подачею: у пісні «Die for Vietnam» чистий спів куплету раптово змінюється агресивним скрімінгом, створюючи особливий ефект. Одночасно хардкор-сцена перетинається з метал-сценою – набуває популярності напрям металкор, який поєднує важкість металу з енергією хардкору. Полтавський гурт May of Sorrow, заснований у 2008 році, став одним із представників цієї хвилі: хлопці

відіграли перший концерт вже за рік після створення і видали кілька альбомів, привернувши увагу любителів важкого саунду. Хоч останніми роками їхня активність знизилася (після синглу 2017-го настала пауза), May of Sorrow свого часу демонстрували, що у Полтаві можлива своя якісна важка музика. Загалом, до кінця 2010-х український хардкор різноманітнився стилістично: поряд із чистим хардкор-панком існували гурти, що змішували жанри (хтось додавав грув-метал, як полтавський Los Cabanoz, хтось йшов у пост-хардкор чи скрімо). Проте всіх їх єднала спільна сцена, фестивалі та тури.

Хмельницький у середині 2000-х мав активне хардкор-осереддя завдяки гурту ВСГД (акронім провокаційної назви «В сраку громадську думку»). Заснований у травні 2004 року, гурт ВСГД швидко став центром місцевої сцени. Вони грали жорсткий панк-хардкор і здобули певну славу на українському андерґраунді. Уже перші виступи ВСГД проходили разом із іншими панк-гуртами (“Аврора 6542”, “Шоу Трумена”, “Допінг”, “Симбіоз” тощо), що свідчило про згуртованість сцени. Гурт у DIY-манері записав демо 2005 року і невдовзі власним коштом випустив дебютний альбом «Нервова система!» (2008) на рівненській студії “Ска-н-дал Рекордз”. Цей альбом видали на CD-R і розповсюджували безкоштовно або

за символічну ціну, фактично як фанзіна – через самих музикантів. Згодом невеликий лейбл «Живи! Рекордз» планував перевидати його спліт-релізом із білоруським гуртом, щоб розповсюдити по Україні та сусідніх країнах. Ідейно ВСГД вирізнялися різким антикомформізмом та гумором: вже назва гурту демонструє зневагу до «громадської думки», а тексти містили лайливу лексику й стьоб. Відомо, наприклад, про пісню ВСГД під назвою «На**уй всіх биків» – провокативний заклик проти «бикуватих» елементів. Попри гротеск, у цих текстах відчувався протест проти насильства і тупості, типовий для панк-риторики. Своєю чергою, учасники гурту пропагували DIY-цінності: вони самі влаштовували концерти та фестивалі "ВСГД-fest" у Хмельницькому, об'єднуючи навколо себе місцевих панків. На такі заходи приходили і інші гурти, в тому числі сусідні панк-команди (напр. хмельницький гурт «Помідори»). Хмельницька хардкор-сцена тісно інтегрувалася у всеукраїнський рух: ВСГД виступали на відомих панк-фестах («Прорив» 2004 і 2005 у Рівному, "Punk-Атака" 2007 в Ужгороді тощо). Таким чином, до 2010 року Хмельницький мав сформоване ядро хардкор-андерґраунду, відоме своєю безкомпромісною музикою та антиавторитарним посилом. Гурт ВСГД заслужено згадується серед знакових українських хардкор-виконавців того періоду.

Харківська хардкор-сцена вважалася однією з найпотужніших в Україні кінця 2000-хУ Харкові цей рух набув розвитку ще з початку десятиліття: регулярно відбувалися концерти у легендарних рок-клубах "Форт" і "Черчилль" – практично щомісяця там грали хардкор або пов'язані жанри. На харківській сцені з'явилося кілька поколінь гуртів. Одним із найвідоміших був гурт All Against All, створений близько 2006–2007 років. Спочатку музиканти експериментували з важкими напрямками (дез-метал, дезкор), а потім перейшли до битдаун-хардкору і мелодійного

хардкор-панку, відображаючи тодішні світові тренди. All Against All випускали демо-записи, а 2010 року видали два міні-альбоми (EP) і, не досягнувши широкого визнання, оголосили перерву в діяльності. Втім, харківська сцена не обмежувалася одним гуртом: діяли також команди інших стилів – від скрімо до стріт-панку, і часом в місто приїздили музиканти з усієї України. Сцену згуртовував спільний світогляд. Харківські хардкор-панки здебільшого дотримувалися лівих, антифашистських поглядів і відкрито заявляли про них у творчості. Учасники All Against All згадували, що вони відносили себе до «лівої сцени» і гучно виголошували це на концертах та в соцмережах. Така активна позиція мала і зворотний бік: на хардкор-тусовку почали нападати агресивно налаштовані ультраправі. За словами музикантів, одного разу після концерту група скінхедів-нацистів напала на них уночі та навіть серйозно травмувала вокаліста (йому зламали руку). В іншому випадку підлітки-неонацисти погрожували музикантам фізичною розправою, зіштовхнувши одного з них ледь не з мосту. Ці інциденти показали, що хардкор у Харкові був не лише музикою, а й частиною вуличної ідеологічної боротьби «антифа» проти неонацистів. Попри ризики, сцена продовжувала гуртувати молодь навколо ідей антидискримінації, свободи та взаємопідтримки. Наприкінці 2000-х у Харкові влаштовувалися великі некомерційні фестивалі – це поклало початок традиції, що пізніше вилилася у щорічний Kharkiv Hardcore Fest. Таким чином, до 2010 року Харків став одним із центрів українського хардкор-панку, де вирувала енергія DIY-сцени і формувався цінний досвід самоврядування андеграундної культури.

У Львові одним із перших помітних колективів був пост-хардкор/ню-метал гурт АННА (Львів), заснований 2002 року, який здобув популярність своїми енергійними виступами та альбомами «Сприймай Мене»

(2008) і «Карматреш» (2010). Хоч «АННА» тяжіла до металу, її діяльність дала імпульс львівській важкій сцені. У другій половині 2000-х у Львові з'явились власне хардкор-гурти, зокрема Ratbite – хардкор-панк банда, сформована наприкінці 2000-х. Ratbite записали два альбоми та кілька сплітів (один з американським гуртом Ratbite, інший – з житомирськими The Romps). Їх дебютний альбом «Dead Minority» вийшов у 2011 році, включивши пісні з гостросоціальною тематикою ("Dead Minority", "Собаки Павлова" тощо). В ліриці Ratbite переважав соціальний протест і жорстка критика реальності, виконана українською та російською мовами. Гурт дотримувався DIY-принципів: фронтмен Дмитро "Кумар", якого всі знають по гурту Тостер, сам заснував лейбл 1914 Records у 2010-му для видання дебютника Ratbite. Ще одним львівським проєктом Дмитра була експериментальна група Люстри Чижевського, Попри окремі активні гурти, загалом львівська хардкор-тусовка у кінці 2000-х залишалася камерною. Лише час від часу відбувалися тематичні івенти, часто в DIY-локаціях. Проте до кінця десятиліття ситуація почала поліпшуватися: концерти перестали бути цілком підпільними, аудиторія поступово зростала.

Чернігів вирізняється на мапі українського хардкору тим, що саме тут народився один із найстаріших і найсамобутніших гуртів жанру – Remorse. Цей чернігівський квартет, заснований наприкінці 2001 року, понад 15 років невпинно грав еклектичний важкий хардкор, змішаний з грайндкором, краст-

панком, трешкором та навіть елементами сладжу. Один із ранніх альбомів гурту («Кто ответит? / Комики на баррикадах», 2011) засвідчив їхній гостросоціальний підхід – у піснях висміювалися суспільні вади, проголошувалися антимілітаристські та антиегоїстичні ідеї. Зокрема, пісня "Бой прошел" описує похмурі реалії війни очима дитини, яка ховає батька, і несе загальний антивоєнний посил. Лірика Remorse загалом специфічна, часто алегорична і песимістична; через екстремальний вокал розібрати слова непросто, тим більше, що тексти публічно не викладалися. Втім, навіть без широкої розголошеності ідей, Remorse здобули культовий статус у вузьких колах. Їх іноді називають представниками унікальної "чернігівської школи" хардкору– настільки несхожим на інші був їх стиль. Через тяжіння до грайнд/краст сцени гурт тривалий час залишався осторонь основної хардкор-панк тусовки України і не отримав великого визнання серед столичної аудиторії. Натомість Remorse активно грали на андерграундних фестивалях екстремальної музики: відомо, що вони виступали на розігріві у міжнародних грайндкор/хардкор-зірок Misery Index, Human Error та навіть скандально-відомого Anal Cunt. Паралельно учасники Remorse розвивали сайд-проєкти – від горграйнд-брутал гурту Fecality до сладжевого Keepleer 18. Ці факти свідчать про широкі погляди чернігівських музикантів і їхню відданість DIY-принципам: всі записи випускалися малим накладом власними силами чи на дрібних лейблах, а концерти часто були "для своїх".

У другій половині 2000-х у Чернігові з'явилися й інші хардкор-команди. Одна з них – Dan Stark, що стала прямим продовженням місцевої сцени у нове десятиліття. Гурт сформувався у 2011 році, об'єднавши чернігівських і львівських музикантів. Dan Stark грає стрімкий хардкор/трешкор і відома незвичним концептом лірики – в основу текстів покладені реальні побутові трагедії людей. Дискографія команди включає демо (2011), два альбоми – «Dan Stark» (2012) та «Энциклопедия современного

рабства» (2017), міні-альбом «Dumbland» (2012) і кілька спліт-релізів. Цікаво, що один із міні-альбомів Dan Stark («Тьма в конце туннеля», 2014) музиканти записали в жанрі блек-металу – це демонструє готовність експериментувати, не зраджуючи при цьому хардкорних ідей. Протягом 2010-х Dan Stark активно концертували, часом як частина так званого "чернігівського звуку" – неформального осередку гуртів із цього міста. На локальній сцені Чернігова також діяли формації Tunguska, Kollektiv, Опять Мигрень – їх засновником або учасником був Сергій Сенчук, легендарна фігура чернігівського андерграунду. Слід згадати і Destroy My Hope – мелодік-хардкор/металкор гурт, що з'явився наприкінці 2000-х .

Ідеологічно чернігівська сцена дотримувалась класичних для хардкору принципів DIY, самовираження та протесту. Наприклад, в Чернігові відбувається щорічний фестиваль "Чорного Міста" – наступність традицій хардкор-тусовки. Хоча до 2010 р. цей рух був доволі закритим, його внесок в український хардкор значний: Remorse заклали міцний фундамент жанру, показавши, що навіть у провінційному місті може зародитися якісна й ідейно глибока хардкор-музика.

У місті Черкаси до 2010 року хардкор-сцена лише починала розвиватися, перебуваючи в тіні більших центрів. У 1990-х черкаський рок-андеграунд існував переважно у формі панк- і метал-гуртів, але справжній хардкор як окремий напрям оформився пізніше. Зі спогадів місцевих музикантів, на початку 90-х Черкаси мали лише одну активну панк-команду (називалась Nuttertool), а панк-культура спорадично спалахувала та згасала. Ситуація почала змінюватися наприкінці 2000-х з появою молодих гуртів, які звернулися до стилістики металкору і хардкор-панку. Одним із перших таких колективів був Broken Silence, заснований наприкінці 2007 року в Черкасах. Учасники гурту – барабанщик Макс і гітарист Юра – починали як сайд-проєкт, граючи разом у гуртожитку, але швидко усвідомили перспективність нового матеріалу. За кілька тижнів після створення Bro-

ken Silence вже дали свій перший концерт – у місті Каневі, який пройшов успішно і надихнув музикантів на подальшу роботу. На початку 2008 року гурт відіграв ще декілька шоу (в тому числі у київському клубі «Барви») та записав DIY-EP під назвою «Tomorrow Never Comes». Стилістично ранній Broken Silence поєднував елементи металкору та ґрайндкору – самі учасники називали свою музику "гремучою сумішшю" цих жанрів. Улітку 2008-го відбулися кадрові зміни (бас-гітарист Діма пішов, на його місце прийшла Аліна), після чого гурт узяв нову назву – The Mass Overdose (TMO) – і змістив акцент у бік deathcore. Під цією назвою TMO наприкінці 2008 року відіграли кілька концертів (зокрема, як саппорт у турі металкор-гурту Pictures Inside Me). Постійні ротації складу не завадили їм досягти прогресу: оновлена команда додала другого гітариста, покращила техніку виконання і на початку 2009-го випустила сингл «Under Overdose». Цей реліз, записаний на місцевій студії Anvil Records, фактично став першою студійною роботою черкаського хардкор-гурту. The Mass Overdose вирізнялися змістовністю текстів – у своїх піснях вони прагнули "відкрити людям очі" на глобальні проблеми: згубні наслідки бездумної глобалізації, забруднення природи, людську агресію і насилля, які отруюють суспільство. Саму назву "Масова Передозування" музиканти трактували як метафору перенасичення людства негативом, брудом і жорстокістю, проти чого і спрямовували свій гнівний меседж. Таким чином, у лірициі TMO простежувався екологічний та соціально-критичний мотив, подібний до позиції хардкор-колективів з анархістськими та еко-свідомими поглядами.

Окрім The Mass Overdose, у Черкасах кінця 2000-х з'явилися й інші формації важкої сцени. Зокрема, діяв грув-метал/хардкор гурт Karma, згаданий у афішах 2008 року, а також команди з суміжних жанрів: Sectorial (гості з Боярки, thrash/grind) та False Reality (deathcore) неодноразово приїздили з концертами до Черкас. Це свідчить

про те, що Черкаси ставали одним із пунктів всеукраїнських турів важких гуртів. Місцеві ентузіасти організовували концерти у Палаці молоді та арт-клубах міста, де черкаська молодь знайомилася з хардкор-культурою. І хоча власне локальних хардкор-банд було небагато, Черкаси до 2010 року вже мали активну андеграундну тусовку, готову сприймати нові ідеї. Ідеологічно черкаська сцена була споріднена з загальноукраїнською: панували DIY-цінності, спротив "попсі" та усвідомлення соціальних проблем. Наприклад, засновник ТМО у інтерв'ю підкреслював, що відмовився видавати реліз на російському лейблі через принципову громадянську позицію – такий крок відповідає духу українського хардкору, де патріотична та антиколоніальна свідомість посилилися ще до 2010 року.

У Житомирі сцену підтримували DIY-ентузіасти з початку 2000-х, хоча концерти там відбувалися нечасто. Першим помітним гуртом був «Шоу Трумена», що грав енергійний ска-панк з соціально критичними текстами і ще 2003 року випустив альбом «Чорнобильське Покоління». Учасники житомирської сцени активно дотримувалися DIY-етики та проводили акції на зразок «Їжа замість зброї» (Food Not Bombs) – волонтерських роздач їжі, що проходили в місті що два тижні 2006–2007 року. Серед інших місцевих команд того періоду вирізнялися хардкор-панкові «Пити Менше Треба» – гурт редакторів місцевого фанзину, відомий своїми соціальними текстами. В умовах браку клубів прихильники тяжкої музики в Житомирі влаштовували концерти у Будинку культури або навіть у приватних оселях, де збиралося по кілька десятків слухачів і музикантів в тісному колі однодумців. На цій DIY-сцені виросли й нові покоління гуртів: так, житомирський скримо-гурт oh, deer! випустив у 2016 році концептуальний альбом «як перестати хвилюватися і полюбити війну», в якому відчувалося осмислення воєнних реалій, після чого оголосив про завершення діяльності. Утім, місцева сцена залишалася згуртованою – зокрема,

довкола щорічного неформального фестивалю Burn The Scene For Fun, що проходив у лісі під Житомиром і об'єднував хардкор-виконавців з усієї країни.

Маріупольська хардкор-сцена була однією з найпотужніших у приазовському регіоні. Ще в середині 2000-х років там виникли гурти, що поєднували панк із важчим звучанням. Так, у 2005 році в Маріуполі сформувався металкор-гурт Pictures Inside Me, який вже за два роки записав промо-альбом «Тепло інших небес» та експериментував із додаванням електроніки до мелодійного хардкору. Паралельно діяла команда «Ярость Тушкана», що грала жорсткий хардкор/ню-метал і швидко стала відомою на локальних концертах. Осередком сцени були молодіжні фестивалі та концерти, зокрема весняні сейшени в міському кінотеатрі «Савона» чи ПК «Чайка». На таких заходах маріупольські панки та хардкорщики виступали разом із колегами з сусідніх областей: наприклад, гурт «16 Кілобайт» (панк-рок/репкор) і ска-панкове тріо «Шпроти в рот» представляли Маріуполь, на одній сцені з ними грали донецькі поп-панки Li.Me та Cash&Carry, луганський пост-хардкор проект 2KF тощо. Подібні концерти збирали місцеву альтернативну молодь і формували тісну спільноту, яка дотримувалася антиавторитарних та антирасистських цінностей. Після початку війни 2014 року Маріуполь лишився під контролем України, тож сцена там не зникла, а натомість отримала новий імпульс. Молоді гурти почали відкрито висловлювати проукраїнську громадянську позицію та соціальну критику. Наприклад, хардкор-панк гурт Demontag, створений у 2017-му, випустив однойменний EP з брутальним, прямолінійним саундом і безкомпромісними текстами. Вокаліст Demontag Олександр Золотарьов згодом навіть пішов добровольцем до лав української армії, що підкреслює проукраїнський дух місцевої сцени.

Попри такі труднощі, до 2016 року маріупольська сцена залишалася активною: гурти з Приазов'я виступали на всеукраїнських

фестивалях, а місто мало репутацію одного з оплотів українського хардкору на сході країни.

На території Луганщини хардкор-сцена до 2014 року також встигла заявити про себе, хоч і не досягла масовості. В місті Луганськ у 2000-х сформувався гурт Stuff44, який став культовим для місцевого андеграунду. Вони починали з репкору, згодом еволюціонували до пост-хардкору/скримо, і вже до кінця десятиліття їх називали «однією з найактуальніших і найяскравіших груп міста у своєму стилі». Stuff44 вирізнялися емоційно зарядженими виступами; у 2008 році вони здобули популярність, отримавши можливість заграти на головній сцені міського Дня молоді – фактично на офіційному заході Луганська – що дало їм великий притік слухачів. Гурт сповідував антидискримінаційну риторику і відображав у своїх піснях контрасти життя провінційного індустріального міста (як заявляли самі музиканти, «ми пишемо музику про те, що багато хто навколо відчуває, але про це мовчить»). Однак підтримувати сцену в Луганську було важко – не вистачало клубів, а молодіжні ініціативи часто наштовхувалися на брак інфраструктури. Stuff44 розпалися на початку 2013 року, ще до виходу дебютного EP, через особисті обставини: дехто з учасників переїжджав до інших міст, інші втратили інтерес, один музикант передчасно помер.

Лірика українських хардкор-гуртів заслуговує на окремий аналіз, адже тексти пісень відображають світогляд і проблематику, якими живе ця субкультура. Як вже згадувалося, значна частина гуртів фокусувалася на соціальній тематиці – протест проти несправедливості, насильства влади, війни. До прикладу, хмельницький гурт Cios, що грає в стилі street punk/Oi!, у своїх піснях піднімав теми безкарності «мажорів» на дорогах, російської пропаганди, війни на сході України та загальної зневіри до влади. Їхні альбоми «Улицы в огне» та «Cios» (2014) буквально задокументували буремні події 2012–2014 років і настрої протесту, які тоді вирували в суспільстві. Інші виконавці зверталися до більш особистих або філософських мотивів. Харківський гурт КАТ привернув увагу слухачів глибокими, продуманими текстами, що поєднувалися з технічною важкою музикою. Їхній EP Price to Pay (2014) здивував багатьох саме своєю лірикою, яка виходила за межі типового «кричущого» хардкору і піднімала екзистенційні питання. У той же час, частина сцені притаманна

і традиційна для хардкору прямолінійність: короткі агресивні гасла замість довгих віршів. Гурти на кшталт згаданої Zrada воліють донести меседж максимально стисло і різко – «жорстко та коротко», втілюючи дух класичного хардкор-панку. В українському хардкор-середовищі також укорінився дух DIY та самоорганізації, що відображалося навіть у текстах деяких пісень – оспівуванні незалежності, братерства сцени, критики комерціалізації музики. Straight edge-ідеї, попри відносно вузьке коло прихильників, також дали про себе знати: у великих містах існували цілі спільноти sXe, а гурти (як згаданий xDeclarationx чи київський SIKE) у своїй творчості просували тверезий спосіб життя як протест проти нав'язуваної суспільством культури споживання. Таким чином, тексти українських хардкор-команд варіюються від соціально-політичних маніфестів до особистісних одкровень, але їх об'єднує щирість і протестний запал. Сама поява хардкор-сцени в Україні стала своєрідною «відповіддю» молоді на суспільні проблеми – і ця відповідь прозвучала гучно та відверто.

Озираючись на пройдений шлях, можна стверджувати, що історія українського хардкору – це історія поступового виходу з андеграундної тіні до ширшої аудиторії, не втрачаючи при цьому своїх ідейних коренів. Від перших концертів у провінційних клубах у 90-х до європейських турів українських гуртів у 2010-х, ця сцена пройшла через численні випробування. Українські хардкорщики створили самобутню спільноту зі своїми героями та легендами. Сьогодні хардкор в Україні є популярним як ніколи – він продовжує жити у виступах нових і старих гуртів, у слемі під сценою та на сторінках DIY-фензінів. І хоча цей жанр лишається поза мейнстримом, його вплив на формування альтернативної музичної культури важко переоцінити. Український хардкор став голосом вулиць і небайдужої молоді, що лунає гучно, щиро і безкомпромісно – від Луцька до Полтави, від Києва до Харкова. Це підтверджують і сучасні події: попри всі труднощі, ентузіасти продовжують проводити фестивалі, збирати кошти на потреби сцени та навіть підтримувати благодійні ініціативи. Отже, український хардкор сформував свою історію – від невеликих локальних тусовок до повноцінного руху з власною ідеологією та спадщиною – і ця історія триває далі, наповнюючись новими іменами, піснями та ідеями.

DIY-фестивалі української панк/хардкор-сцени

В Україні з початку 2000-х з'явилися кілька саморганізованих («DIY») фестивалів, присвячених здебільшого панк- та хардкор-музиці. Кожен із таких фестів щонайменше на 90% складався з гуртів punk/hard-

core і відзначався принципом «зроби сам» – організовувався волонтерами без комерційного прибутку чи масової промоції. Ось на нашу думку перелік заходів до 2016 року які вплинули на формуванні сцени.

Burn the Scene for Fun (Житомир)

Житомирський Burn the Scene for Fun (BTSFF) – одна з найстаріших та найвідоміших DIY-платформ. Перший BTSFF відбувся 10 грудня 2011 року у заміському будинку, а з 2012-го — на природі. За час проведення на фестивалі зіграли близько 100 гуртів, переважно українські хардкор-панк та емо-скрімо. Організатори наполягають: це «100% некомерційний DIY-фестиваль», зроблений виключно силами волонтерів. DIY та friendly атмосфера, всі люди з однією метою, місце «сімейної» взаємодії. Цей фестиваль був найвагомішим серед усіх самоорганізованих фестів в Україні. BTSFF став «простором єднання» для всієї України, що захоплюються DIY-музикою, творчістю та альтернативними цінностями веганство, анархічна етика.

Best Fruit Party Rebel Fest (Харків)

У Харкові діє DIY-колектив Best Fruit Party, що проводить щорічний панк/

хардкор фестиваль. Наприклад, у травні 2016 року «Best Fruit Party rebel fest» відзначив шостий ювілей дводенним open-air-концертом на природі під Харковом. Анонс події підкреслює: «закритий захід для любителів панк-року і хардкор-музики… з веганською кухнею». Лайн-ап містив кілька десятків команд з України, Білорусі та Росії (Dan Stark, Sorta, Force Events!, Fifty/Fifty, Mental Strength, та ін.) – переважно хардкор/панк гуртів. Попри включення декількох нецензурних стилів (грайнд, хіп-хоп), близько 90% лайн-апу складали саме панк- та хардкор-команди, а самі організатори позиціонували фестиваль як DIY. Best Fruit Party завдяки волонтерській організації і DIY-підходу посилює харківську андерґраунд-сцену.

У Хмельницькому неодноразово відбувався локальний DIY-хардкор-фестиваль «ВСГД». Так, наприклад, у травні 2008 року пройшла його п'ята редакція «ВСГД-5». Лайн-ап складався виключно з панк/хардкор гуртів (наприклад, Doping (UA), In Vain (UA), Total Konfus (DE) тощо). Захід проводився на галявині міського парку і організовувався місцевою сценою, тому мав «підпільний» характер. Незважаючи на це, він посилював місцеву панк-спільноту: учасники зазначали, що «відкрили для себе кілька прикольних гуртів і оцінили хардкор» на цих DIY-концертах.

У Львові 13 листопада 2011 року відбувся перший Lviv DIY Fest. Заявлений «як один із найграндіозніших некомерційних фестивалів», він зібрав як українські (Bluesbreaker, Date Rape, I Gave Back, Starchitect), так і закордонні гурти (Hang the Bastard, The Death Of Her Money, Wanted one-armed Bandits). За форматом це був малий open-air-день, організований DIY-спільнотою, без комерційної підтримки. Як і інші такі фести, Lviv DIY Fest мав сприятливий, відкритий настрій – участь брали переважно ентузіасти з автономним стилем музики. Відчуття «свята» та солідарності DIY-сцени у Львові підтримав і наступний Back To Youth, започаткований групою львів'ян.

Back To Youth – open-air-панк-фестиваль у місті Калуш (Івано-Франківська обл.), започаткований середини 2010-х. Перша його редакція відбулась навесні 2016 року. Назва та формат прямо наслідують BTS-FF («фестиваль у лісі, на зразок Burn the Scene for Fun, панк-фестиваль під Житомиром»). Організатори (молоді музиканти і активісти Калуша) відтворили атмосферу ранніх DIY-концертів свого міста, залучивши друзів з інших міст. Фестивальна програма включала як виступи місцевих гуртів, так і майстер-класи/дискусії про DIY-культуру (наприклад, практикум створення фензінів).

В Одесі з 2013 року проводиться Mayak Fest – щорічний хардкор-панк фестиваль. Із 2014-го він проходив на території ДК «Колгосп ім. Карла Маркса» і був повністю безплатним. Зокрема, на Madak Fest 2014 зібрались 24 гурти з України і Східної Європи. Лайн-ап був типовим для DIY-фестів:

місцеві одеські команди (Aspire, Homesick, Kingpin, Leviathan, Still тощо) сусідили з гастролюючими хардкор-гуртами зі Львова, Києва, Білорусі, Польщі, Молдови. Mayak Fest характеризується «панк-роком з DIY-корінням» і веганською кухнею. Хоча про нього менше публікацій у ЗМІ, фест відіграв значну роль у південній DIY-спільноті: згідно з відгуками, це були єдині масштабні хардкор-фести в регіоні, куди приїздили фанати з інших міст.

Загалом ці фестивалі виконували роль майданчиків для консолідації різних регіональних андерґраунд-команд і поціновувачів. Вони закріплювали принципи DIY: самоорганізація волонтерами, непродажність квитків або мінімальна плата, включення соціальних ініціатив (веган-їжа, воркшопи, антифашистські політичні меседжі). Такі події сприяли обміну досвідом і поширенню стилів між містами – наприклад, на BTSFF і Back To Youth приїжджали гурти з Києва, Харкова, Львова тощо.

Таким чином, DIY-фестивалі слугували вузловими пунктами розвитку української панк/хардкор-спільноти. Вони формували ідентичність сцени через DIY-цінності, давали концерти молодим гуртам, навчали новим навичкам (напр. створення фензінів, самостійне зведення звуку), а також поєднували музику з відповідною субкультурною етикою. У результаті в Україні виробився міцний підґрунт незалежної сцени, який задав тон наступним заходам і сприяв появі нових команд.

На данний момент українські хардкор та панк-гурти вже перестали бути явищем, замкненим у межах своєї країни. За два десятиліття сцена виросла з малопомітного андеграунду до спільноти, представники якої:

•Гастролюють за кордоном: Багато команд здійснили тури по Західній і Центральній Європі, а дехто дістався Балкан і Балтії, відкриваючи для світу український хардкор. Гурти на кшталт Bluesbreaker, Zrada чи Strike Each Other мають за плечима по кілька євротурів, що ще кілька років

тому здавалося недосяжним.

•Видаються на іноземних лейблах: Релізи українських гуртів виходять у США та інших країнах. Наприклад, EP гурту Clearsight видано на авторитетному американському лейблі React Records, а збірник Blues-breaker – на лейблі з Чилі/США Amendment Records. Це свідчить про інтерес закордонних видавців до нашої сцени і про конкурентний рівень українського матеріалу.

•Є частиною глобальної DIY-спільноти: Українські панк-хардкор виконавці налагодили зв'язки з закордонними колегами, обмінюються концертами, спліт-релізами та ідеями. Незважаючи на мовні чи культурні відмінності, вони поділяють спільні цінності DIY, антидискримінаційні та антиавторитарні настрої, що лежать в основі світового панк-руху.

Українська хардкор-панк сцена, маючи трохи більше ніж десятирічну історію активного розвитку, зробила значний ривок уперед. І хоча попереду ще багато роботи – від розширення фан-бази в самій Україні до подальшого завоювання нових країн – досвід до 2017 року показав: українські гурти здатні бути почутими у світі. Вони грають на одних сценах із європейськими та американськими командами, а публіка в різних куточках світу скандує разом з ними тексти, навіть українською мовою. Це досягнення не лише окремих ентузіастів, а й всієї DIY-спільноти, яка підтримує одне одного.

Український хардкор і панк зайняли своє місце на міжнародній мапі андеграундної музики. І хоча шлях був непростим, ці гурти довели: ні кордони, ні мовні бар'єри, ні економічні труднощі не спинять щире бажання грати швидку, гучну та щиру музику для всіх однодумців по всьому світу. Український Hardcore/Punk вже звучить за кордоном – і це лише початок великої історії.